

Vastuullisuuden käsikirja

IIN SIVISTYSPALVELUT

IIN KUNTA

Vastuullisuuden käsikirja

IIN SIVISTYSPALVELUT

PAULA HEIKKINEN

ELINA LEHTOLA

TAISTO SOININEN

kuvitus LOTTA VUORMA

Johdanto

lissä tavoitteena on edistää kaikkien lasten ja nuorten yhdenvertaisia mahdollisuuksia hyvään elämään nyt ja tulevaisuudessa. Se onnistuu vahvistamalla yhteistä vastuuta lasten ja nuorten hyvinvoinnista, oppimisesta ja kasvusta.

Tähän Vastuullisuuden käsikirjaan on koottu vastuullisuustyömme taustaa sekä konkreettisia toimia sen edistämiseksi kunnassamme. Käsikirjan tavoitteena on antaa tukea yhteisen vastuullisuusajattelun lisäämiseksi arjessa. Kirja sisältää tietoa ja toimia lapsille ja nuorille, huoltajille sekä kouluille ja varhaiskasvatukseen. Lisäksi kirjassa on arvokasta tietoa mm. opiskeluhuollon ohjausryhmän toimintaan.

Vastuullisuusajattelun edistäminen on pitkäjänteistä ja suunnitelmallista työtä. Sen toteutumiseksi yhteistyö ja jokaisen osallisuus ovat ratkaisevia tekijöitä. Ne ovat myös olleet vastuullisuustyömme kulmakiviä alusta asti. Suuret kiitokset kaikille työssä jo mukana olleille lapsille, nuorille, huoltajille sekä koulussa ja varhaiskasvatuksessa toimiville aikuisille – ilman teitä emme olisi saaneet tätä aikaan!

Käsikirjassa olevat konkreettiset askeleet vastuutehtäviä kohti ja niiden yhteydessä olevat lainaukset on koottu teidän työpajoissa kirjaamistanne ajatuksista.

Toivomme, että kirja antaa sinulle näkökulmia, välineitä ja vinkkejä lasten ja nuorten hyvinvoinnin, oppimisen ja kasvun edistämiseen yhteisen vastuuajattelun kautta.

"Responsibility is one of the keys to wellbeing and the good life."

Arslan G. & Wong P. 2022.

Kevätterveisin, vastuullisuustyöryhmä eli **Paula, Elina & Taisto** lissä 25.5.2025

Lisätietoa tekijöistä:

Paula Heikkinen; KM, luokanopettaja, kouluhyvinvoinnin asiantuntija

Elina Lehtola; erityisopettaja, tuen ja erityisopetuksen koordinaattori, ratkaisukeskeinen neuropsykiatrinen valmentaja

Taisto Soininen; FM, rehtori

Vastuullisuuden käsikirja
Iin sivistyspalvelut

Toimitus: Paula Heikkinen, Elina Lehtonen, Taisto Soininen

Teksti: Paula Heikkinen, Elina Lehtonen, Taisto Soininen

Kuvitus: Lotta Vuorma

Taitto ja graafinen suunnittelu: Adele Koivukangas

Julkaisija: Iin sivistyspalvelut

Kannen kuva: Lotta Vuorma

Paino: PunaMusta Oy

Painomäärä: 2000 kpl

SISÄLTÖ

1. Taustaa	8
1.1. Yhteinen vastuu lasten ja nuorten kasvusta, oppimisesta ja hyvinvoinnista.	8
1.2. Vastuullisuusajattelun lähtökohdat, tavoitteet ja kuinka niihin päästään	11
OPETUS	
2. Vastuullisuuden aakkoset opetuksessa	15
3. Vastuullisuuden aakkoset eri kohderyhmillä.	16
3.1. Oppilas	16
3.1.1. Oppilaan vastuutehtävät	16
3.1.2. Oppilaiden työpajatyöskentelyn tuloksia	17
3.1.3. Konkreettisia askeleita vastuullisuutta kohti	18
3.2. Huoltajat	30
3.2.1. Huoltajan vastuutehtävät	30
3.2.2. Huoltajien työpajatyöskentelyn tuloksia	31
3.2.3. Konkreettisia askeleita vastuullisuutta kohti	33
3.3. Koulussa toimivat aikuiset	37
3.3.1. Koulussa toimivan aikuisen vastuutehtävät	37
3.3.2. Koulussa toimivien aikuisten työpajatyöskentelyn tuloksia	37
3.3.3 Konkreettisia askeleita vastuullisuutta kohti	38
4. Konkreettisten askelten abc rakenteissa	44
5. Arviointia	46
6. Työssä käytettyjä lähteitä ja linkkejä vahvuustyöskentelyn materiaaleihin	50

1. TAUSTAA

1.1 Yhteinen vastuu lasten ja nuorten kasvusta, oppimisesta ja hyvinvoinnista

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa vastuullisuus on kirjattu osaksi sivistystä: ”Sivistykseen kuuluu myös pyrkimys itsesääätelyyn ja vastuunottoon omasta kehittämisestä ja hyvinvoinnista. Sivistykseen nähdään kuuluvaksi myös yhteistyö ja vastuullisuus, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, kasvu hyviin tapoihin sekä kestäväen kehityksen edistäminen.” Vastuullisuus nostetaan vahvasti esille myös varhaiskasvatussuunnitelman ja lukio-opetuksen perusteissa.

Koulutuksella on keskeinen rooli, jotta lapsista ja nuorista kasvaa vastuullisia, tietoisia ja sitoutuneita yhteiskunnan jäseniä. Oppijan pystyessä kehittämään ja käyttämään omia tietojaan, taitojaan, asenteitaan ja arvojaan, hän voi toimia johdonmukaisesti ja vastuullisesti. Vahvistamalla oppijan minäpystyvyyttä ja mahdollistamalla aidon osallisuuden, hän kykenee ymmärtämään ja ennakoimaan, miten hänen toimintansa vaikuttaa häneen itseensä, ympärillään oleviin ja ympäristöön - sekä vaikuttamaan näihin myönteisesti.

Tutkimukset osoittavat, että vastuullisuus on keskeinen voimavara yksilön terveille ja positiiviselle kehitykselle sekä hyvinvoinnille. Se tunnistetaan yksilöiden kukoistuksen, resilienssin ja terveen toiminnan keskeiseksi rakenteeksi. Vastuullisuus on yksi hyvinvoinnin, mielenterveyden ja hyvän elämän avaimista. Se auttaa yksilöitä tekemään parempia päätöksiä ja valintoja, tuottaa heille positiivisia seurauksia sekä edistää myös muiden hyvinvointia ja luo yhteistä hyvää. Ihmisillä, joilla on kyky ottaa vastuu teoistaan, on taito

reflektoida toimintaansa. He kykenevät työskentelemään toisten kanssa rakentavasti ja kunnioittavat ympäristöä.

Vastuullisuus voidaan määritellä monella tapaa. Niissä kuitenkin painotetaan sekä henkilökohtaista että sosiaalista vastuuta. Henkilökohtainen vastuu tarkoittaa, että yksilö on vastuussa itselleen ja muiden tarpeille tai hyvinvoinnille. Hänen käyttäytymisensä ja tekemänsä valinnat vaikuttavat häneen itseensä ja muihin ihmisiin. Sosiaalinen vastuu puolestaan ovat päätöksiä ja toimia, jotka hyödyttävät muita ihmisiä ja yhteiskuntaa.

Se liittyy arvoihin, jotka edistävät yksilön moraalista käyttäytymistä sekä käyttäytymistä, joka hyödyttää muita ja edistää sosiaalista hyvinvointia. Valintamme ja toimintamme vaikuttavat lähes aina myös muihin. Menestymme todennäköisemmin yksilöinäkin vain, kun yhteisömme on terve, turvallinen ja hyvinvoiva. Vastuullisuus on keskeinen osa kestävää hyvinvointia, sillä se luo perustan, jonka varaan ympäristön, ihmisen ja talouden tasavertaisesti huomioon ottava ja oikeudenmukainen yhteiskunta voidaan rakentaa.

YK:n lapsen oikeuksien sopimus velvoittaa aikuisia noudattamaan lapsen oikeuksia ja kantamaan vastuun lasten ja nuorten hyvinvoinnista. Suomeen tehty Lapsistrategia puolestaan on määritellyt tavoitteet ja toimenpiteet, kuinka lapsen oikeuksia edistetään Suomessa entistä paremmin. Molemmat asiakirjat velvoittavat kuntia ja näin ne ovat myös vastuullisuustyön taustalla.

Paikallisesti vastuullisuus näkyy selkeästi lin kuntastrategiassa ja perusopetuksen pedagogisessa suunnitelmassa Ihmisyyden li. Myös lin varhaiskasvatukseen ja opetukseen luotu Kestävyyden li- oppaassa se on keskiössä. Yhteisöllisenä opiskeluhoitona toteutettavan vastuullisuustyön tavoitteena on konkretisoida kaikkien edellä mainittujen strategioiden ja suunnitelmien sisältöjä ja tavoitteita käytännön tasolle ja tuoda ne lasten ja nuorten sekä heidän kanssa toimivien aikuisten arkeen.

Tarve vastuullisuusajattelun ja -toiminnan vahvistamiselle onkin noussut erityisesti arjen havainnoista, mutta myös tutkimusten pohjalta. Vuonna 2023 tehty Kouluterveyskysely toi esille iiläisten lasten ja nuorten hyvin- ja pahoinvointiin vaikuttavia asioita. Tämän lisäksi kunnan omat lapsille ja nuorille suunnatut kyselyt kertovat, että lasten ja nuorten hyvinvointia tulee edelleen vahvistaa.

1.2 Vastuullisuusajattelun lähtökohdat ja tavoitteet

Yhteinen vastuu iiläisten lasten ja nuorten kasvusta, oppimisesta ja hyvinvoinnista perustuu seuraaviin lähtökohtiin.

- *Kaikilla on vastuu ja jokainen kantaa oman vastuunsa.*
- *Oma vastuu tulee ymmärtää ja siihen tulee sitoutua.*
- *Vastuullisuuden kautta löydämme tekemisen ytimen: mikä on tärkeää, miten toimimme ja miksi toimimme niin.*
- *Kasvatuksessa ja opetuksessa vastuullisuus on myös tietoinen valinta: miten haluamme kasvattaa ja opettaa iiläisiä lapsia ja nuoria*
- *Vastuullisuuteen tulee oppia ja sitä tulee opettaa*
- *Vastuullisuus luo hyvää: kyse on lasten ja nuorten tulevaisuuden rakentamisesta ja rakentumisesta.*

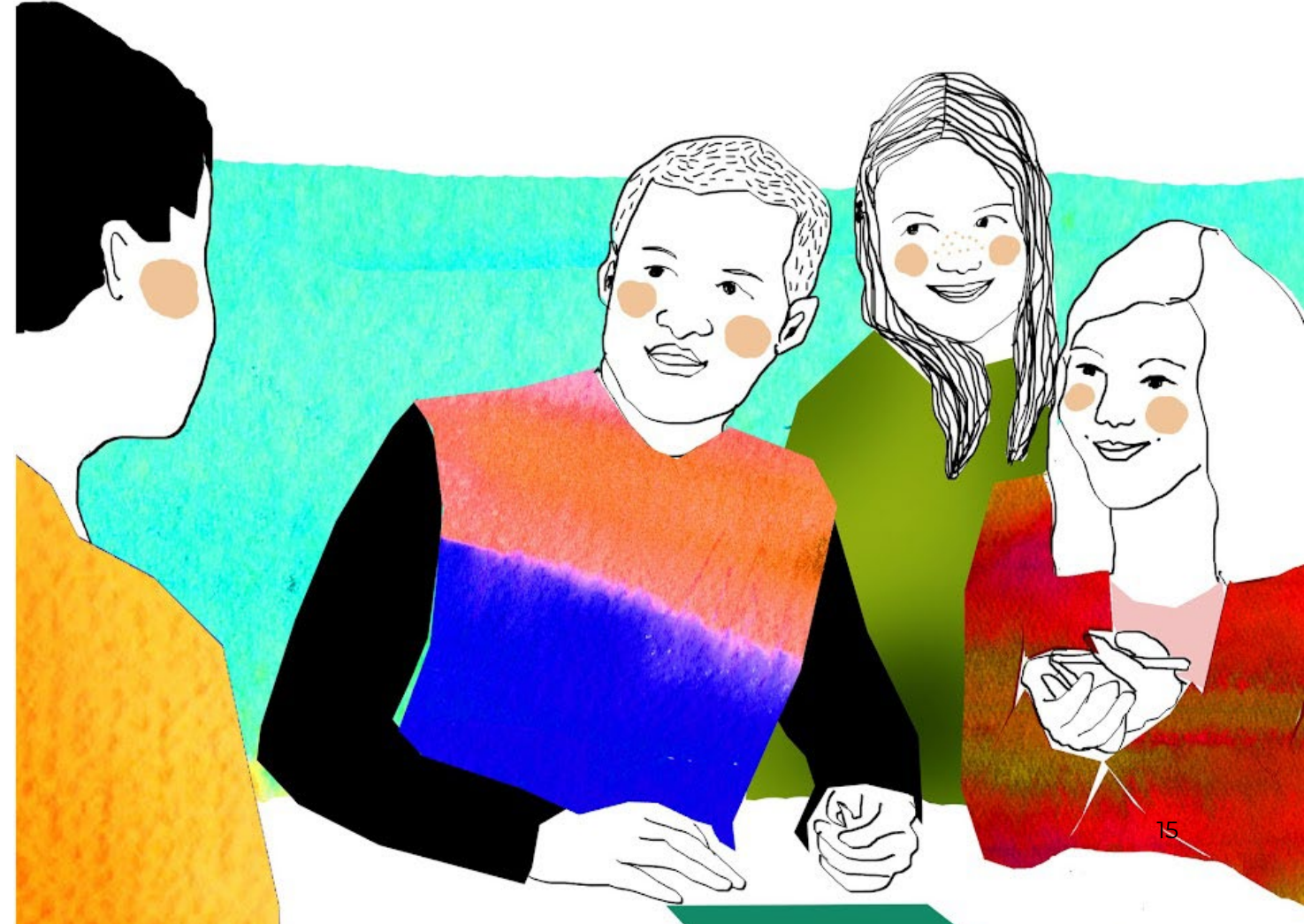

Tavoitteena on edistää kaikkien iiläisten lasten ja nuorten yhdenvertaisia mahdollisuuksia edistää kaikkien iiläisten lasten ja nuorten yhdenvertaisia mahdollisuuksia hyvään ehyvään elämään nyt ja tulevaisuudessalämään nyt ja tulevaisuudessa vahvistamalla vahvistamalla yhteistä vastuuta lasten ja nuorten yhteistä vastuuta lasten ja nuorten hyvinvoinnista, oppimisesta ja kasvusta. Jhyvinvoinnista, oppimisesta ja kasvusta. Jokaisella toimijalla on oma roolinsa. Keskiössä on lapsi ja nuori itse, hänen huoltajansa sekä varhaiskasvatuksessa ja opetuksessa toimivat aikuiset.

Näihin tavoitteisiin päästään

- Lisäämällä systeemistä ajattelua ja toimintaa varhaiskasvatuksessa ja opetuksessa sekä muissa lasten ja nuorten kanssa toimivissa tahoissa kunnassa.
- Luomalla konkreettisia toimia, joilla vastuullisuusajattelu todentuu lasten, nuorten ja kotien arjessa sekä varhaiskasvatuksen ja koulujen toimintakulttuurissa joka päivä.
- Vakiinnuttamalla vastuullisuusajattelua ja siihen liittyvää konkretiaa tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti hyödyntäen kasvatuksessa ja opetuksessa jo valmiina olevia rakenteita.
- Lisäämällä lasten, nuorten, huoltajien sekä varhaiskasvatuksessa ja opetuksessa toimivien osallisuutta, yhdenvertaisuutta, yhteisöllisyyttä ja yhteistyötä.

Vastuullisuus opetuksessa

2. VASTUULLISUUDEN AAKKOSET OPETUKSESSA

Vastuullisuuden aakkoset muodostettiin osallistamalla työhön lapset, nuoret, huoltajat sekä koulun aikuiset. Lapsille ja nuorille sekä huoltajille tehtiin syksyllä 2023 aiheeseen liittyvä kysely. Kunnan opiskeluhuollon ohjausryhmä kokosi kyselyn vastauksia hyödyntäen oppilaan ja huoltajan vastuutehtävät. Ryhmä myös laati vastuutehtävät koulun aikuisia koskien keväällä 2024.

VASTUULLISUUDEN AAKKOSET

HUOLTAJAN VASTUUTEHTÄVÄT

1. Keskustelen lapseni kanssa avoimesti
2. Luon kotiin yhteiset pelisäännöt ja pidän kiinni sovituista rajoista
3. Huolehdin lapseni uni- ja ruokarytmistä
4. Innostan ja tuen lastani koulutyössä ja annan myönteistä palautetta
5. Teen rakentavaa yhteistyötä koulun toimijoiden kanssa

OPPILAAN VASTUUTEHTÄVÄT

1. Toimin koulussa kaikkien kanssa ystävällisesti
2. Autan ja tuen koulukaveriani myönteisellä tavalla
3. Annan työrauhan ja noudatan koulun sääntöjä
4. Teen parhaani koulussa ja kotona. pyydän apua
5. Huolehdin läksyistäni
6. Syön riittävän aamupalan ja lounaan 7. Menen ajoissa nukkumaan.

KOULUN AIKUISTEN VASTUUTEHTÄVÄT

1. Huolehdin että kaikki kokevat koulussa olonsa turvalliseksi
2. Kannustan ja annan myönteistä palautetta
3. Järjestän laadukasta opetusta ja riittävää tukea opiskelussa
4. Puutun kiusaamiseen
5. Tuen hyvinvointitaitoja
6. Turvaan hyvän opiskeluympäristön ja työrauhan
7. Teen yhteistyötä huoltajan kanssa rakentavasti

3. VASTUULLISUUDEN AAKKOSET ERI KOHDERYHMISSÄ

3.1 Oppilas

3.1.1 Oppilaan vastuutehtävät

OPPILAAN VASTUUTEHTÄVÄT

1. TOIMIN KOULUSSA KAIKKIEN KANSSA YSTÄVÄLLISESTI
2. AUTAN JA TUEN KOULUKAVERIANI MYÖNTEISELLÄ TAVALLA
3. ANNAN TYÖRAUHAN JA NOUDATAN KOULUN SÄÄNTÖJÄ
4. TEEN PARHAANI KOULUSSA JA KOTONA. PYYDÄN APUA
5. HUOLEHDIN LÄKSYISTÄNI
6. SYÖN RIITTÄVÄN AAMUPALAN JA LOUNAAN 7. MENEN AJOISSA NUKKUMAAN.

3.1.2 Oppilaiden työpajatyöskentelyn tuloksia

Helmikuussa 2025 järjestettiin työpajatyöskentely oppilaille. Työpajojen tavoitteena oli osallistaa oppilaat pohtimaan omia vastuutehtäviään ja kertomaan omia näkemyksiään niihin liittyen. Tämä puolestaan auttoi meitä aikuisia ymmärtämään paremmin lapsia ja nuoria ja antoi tietoa siitä, missä asioissa voisimme tukea oppilaita vahvemmin.

Mukana oli otantaryhmiä kaikista lin kouluiista alakouluista lukioon. Nuorimmat osallistujat olivat ensimmäisen luokan oppilaita, vanhimmat lukion kolmannen vuosikurssin opiskelijoita. Yhteensä työpajatyöskentelyyn osallistui 329 oppilasta ja opiskelijaa. Videoalustuksen jälkeen oppilaat pohtivat työpisteillä miksi vastuutehtävä on tärkeä, mikä auttaa toimimaan sen mukaisesti ja miksi sen toteuttaminen voi olla välillä hankalaa. Lisäksi oppilaat pohtivat miten vastuutehtävän toteutumista voisi parantaa.

Riippumatta siitä, mistä vastuutehtävästä oli kyse, työpajoissa nousi esiin yhteisiä teemoja:

Alakoulu

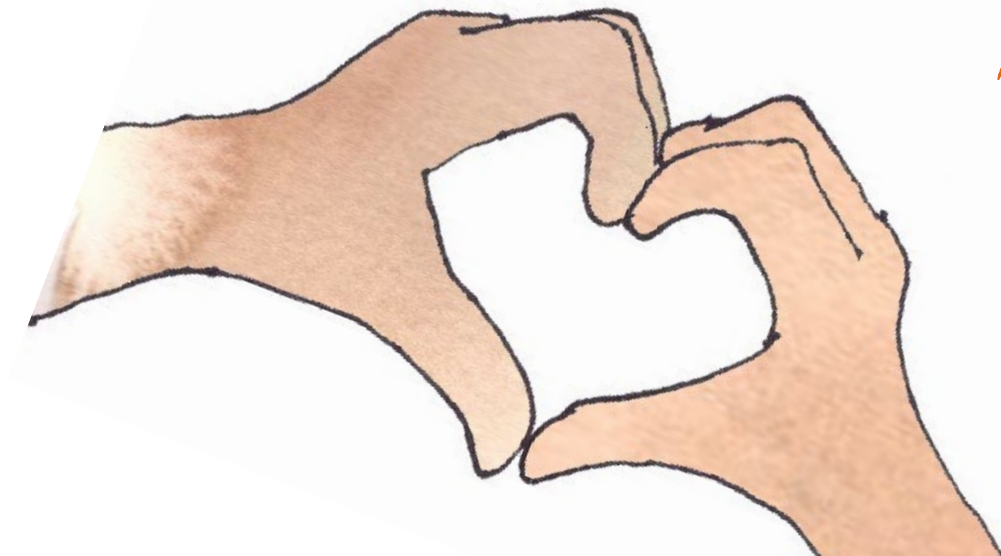
- Tuen ja kannustuksen merkitys (kavereilta, huoltajilta, opettajilta).
- Opettajan merkitys ja vaikutus.
- Asioita ja taitoja voi opetella.
- Nukkumisen merkitys jaksamiselle ja oppimiselle.

Yläkoulu ja lukio

- Oppilaat ja opiskelijat toivoivat, että koulussa heitä kuunneltaisiin ja osallistettaisiin enemmän eri asioihin.
- Motivaation puute ja väsymys.
- Tuen ja kannustuksen merkitys (kavereilta, huoltajilta, opettajilta).

3.1.3. Konkreettisia askeleita vastuullisuutta kohti

Toimin koulussa kaikkien kanssa ystävällisesti.

*"Ystävällisyydellä
rakentaa hyvää
ilmapiiriä."*

Alakoulu

1. Puhu toiselle kivasti. Ole reilu ja rehellinen. Pyydä anteeksi, jos olet pahoittanut toisen mielen.
2. Älä jätä ketään yksin. Ota kaikki mukaan.
3. Koulun aikuinen: ole tasapuolinen kaikille.
4. Tutustutaan toisiin: järjestetään retkipäiviä, yhteisiä tapahtumia, ryhmäytyspäiviä.
5. Opetellaan kaveritaitoja.

Yläkoulu ja lukio

1. Puhu kaikille ystävällisesti.
2. Kunnioita muita ja hyväksy kaikki sellaisena kuin ne on.
3. Koulun aikuinen: ole tasa-arvoinen.
4. Harjoitellaan yhteistyötä: enemmän ryhmätilanteita, yhteistä tekemistä ja keskustelua.
5. Opetellaan käytöstapoja ja tunnetaitoja.

"Kunnioita muita ja hyväksy kaikki sellaisena kuin ne on."

Autan ja tuen koulukaveriani myönteisellä tavalla.

"On tärkeää auttaa ja tukea kaveria, ettei kukaan ajattele sillä tavalla, että minä en ole missään hyvä enkä opi mitään."

Alakoulu

1. Kysy koulukaverilta, mitä voit tehdä, miten voit auttaa.
2. Kannusta ja tue kaveria. Puolusta tarvittaessa.
3. Näytä esimerkkiä muille, kuinka koulukaveria voi auttaa ja tukea.
4. Opetellaan ja harjoitellaan koulukaverin auttamista ja tukemista. Kannustetaan siihen.

Yläkoulu ja lukio

1. Kehu kaveria.
2. Tee tehtäviä yhdessä koulukaverin kanssa.
3. Kysy kaverilta tarvitseeko hän apua ja missä voisit auttaa.
4. Koulun aikuinen: auta, tue ja kehu kaikkia oppilaita, motivoi oppilaita auttamaan toisiaan.
5. Puhutaan aiheesta ja opetellaan auttamisentaitoa. Pidetään enemmän yhteistyötunteja ja -tehtäviä.

"Kaveria on tärkeä tukea, jotta kaikkialla on hyvä mieli ja jos on vaikeaa, kaverin tuki on tärkeä"

Annan työrauhan

"Joskus voi olla uutisia jotka haluaisit kertoa."

Alakoulu

1. Älä huuda itse, kuiskaa.
2. Kerro asiat kaverille välitunnilla.
3. Kuuntele opettajaa.
4. Kannusta muita olemaan hiljaa.
5. Koulun aikuinen: ole paikalla luokassa, älä lähde koko ajan pois. Pidä välillä juttelutuokioita. Pidä yllä järjestystä.

Yläkoulu ja lukio

1. Pidä huoli, ettet itse aiheuta melua.
2. Keskity tehtäviisi.

Koulun aikuinen:

3. Pidä mielenkiintoisia ja toiminnallisia oppitunteja. Pidä taukoja tunneilla.
4. Huolehdi selkeistä puheenvuoroista tunneilla.
5. Vaihda tarvittaessa istumajärjestystä, erota kaverit toisistaan.

"Opettajat voisivat pitää kiinnostavampia oppitunteja"

Noudatan koulun sääntöjä.

"Koulun sääntöjen noudattaminen on tärkeää, koska muuten tulee hulivili ja kaikki riehun."

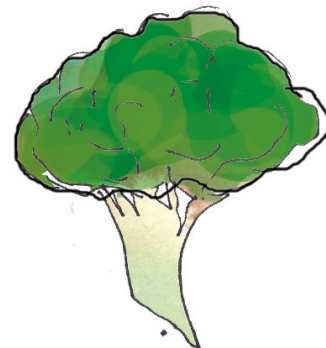
1. Kuuntele säännöt tarkasti. Jos et muista, tarkista opettajalta saako näin tehdä.
2. Päätä itse miten toimit, vaikka kaverit hölmöilisivät. Pidä oma pääsi.
3. Puhutaan ja muistutetaan säännöistä ja miksi ne ovat tärkeitä.
4. Selvennetään, uudistetaan ja vähennetään sääntöjä. Helpompi muistaa ja noudattaa.
5. Oppilaat ja opiskelijat mukaan sääntöjen tarkasteluun ja laatimiseen.

"Jos ei sääntöjä kuuntele eihän tästä tule yhtä mitään tästä opiskelusta."

"Minua auttaa yrittämään parhaani koulussa se, että kannustetaan."

1. Nuku ja syö hyvin.
2. Kerro jollekulle, jos mieltäsi painaa jokin.
3. Kannusta ja auta kaveria.
4. Aseta itsellesi tavoitteita. Huomioi onnistumiset!
5. Koulun aikuinen: pidä huolta työrauhasta, motivoi oppilaita, kannusta ja kehu. Anna sopivan haasteellisia tehtäviä.

"Jos olen hyvä jossain asiassa, niin miksi tekisin sen huonosti"

Teen parhaani kotona.

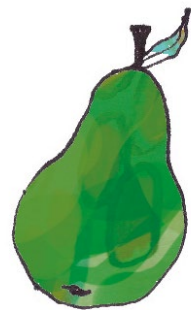

Ala- ja yläkoulu, lukio

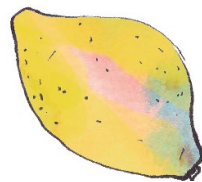
"Että autetaan, auttaa yrittämään parhaani kotona."

1. Nuku riittävästi ja syö tarpeeksi, jotta sinulla on tarpeeksi energiaa.
2. Lepää hetki rauhassa koulunpäivän jälkeen.
3. Kerro kotona, jos ympärilläsi on liikaa ääntä ja melua.
4. Puhu luotettavalle ihmiselle, jos mieltäsi painaa jokin.
5. Jaa tehtäviä eri päiville, jotta et kuormitu liikaa.

"Vanhempien ylpeys motivoi yrittämään parhaansa kotona."

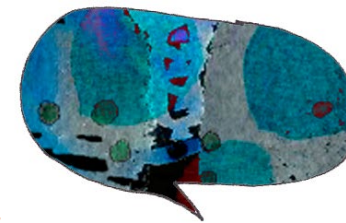
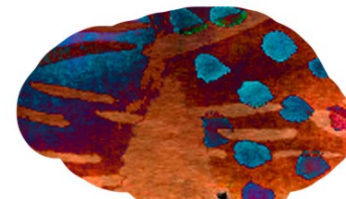
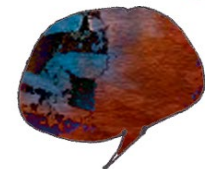
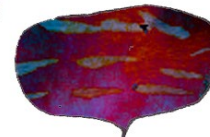
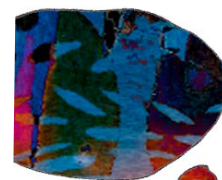

Pyydän apua

"Voin tarvita apua koulussa, jos käsityötunnilla tulee solmu."

1. Muista, että kaikki tarvitsevat välillä apua.
2. Älä naura toiselle tai nolaa häntä, jos hän pyytää apua.
3. Auta toista, jos näet jonkun tarvitsevan apua tai hän pyytää sinua auttamaan.
4. Huoltaja: ole läsnä, anna aikaa, kuuntele. Älä sano tyhmäksi tai valita, jos lapsi ei ole ymmärtänyt tai osannut. Ole luotettava aikuinen.
5. Koulun aikuinen: ole läsnä ja paikalla luokassa. Huomaa ja auta, jos joku tarvitsee apua. Pidä huoli, että jokaisen on helppo pyytää apua.

"Hävettää jos muut osaa ja sinä et. Jos joutuu monta kertaa pyytää apua."

Huolehdiin läksyistäni.

"Se on tärkeää, että oppisi paremmin ne asiat."

Alakoulu

1. Tee läksyt heti koulun jälkeen.
2. Laita telkkari kiinni ja puhelin kauemmas läksyjen teon ajaksi.
3. Keskity ja kuuntele koulussa tarkasti.
4. Mene kaverille vasta läksyjen teon jälkeen.
5. Mene nukkumaan ajoissa.

Alakoulu

1. Tee läksyt heti koulun jälkeen.
2. Laita ilmoitus/muistutus läksyistä itsellesi
3. Tee läksyjä kaverin kanssa. Kysy apua, jos läksyjen teossa on vaikeuksia.
4. Suunnittele päivän tehtävät. Tee aikataulu läksyjen tekemiseen.
5. Koulun aikuinen: anna hyvät ohjeet läksyihin, puhu läksyjen tärkeydestä ja merkityksestä.

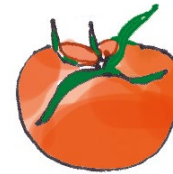
"Läksyistä huolehtiminen on tärkeää, jotta oppii vastuuta."

Syön riittävän aamupalan ja lounaan.

"Alkaa voida pahoin, jos ei syö."

Ala- ja yläkoulu, lukio

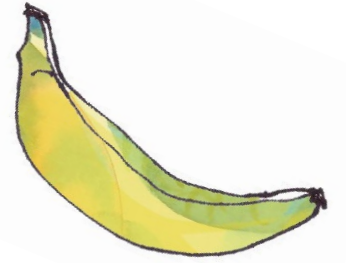
1. Herää ajoissa, että ehdit syödä aamupalan.
2. Maista kaikkea. Opettele syömään erilaisia ruokia.
3. Päätä itse ruokailustasi: vaikka kaveri ei söisikään, syö silti itse.
4. Koulu: osallista oppilaat ruokailun ja ruokalajien suunnitteluun

"On tärkeää syödä kunnnon aamupala, että saa energiaa maailmanvalloitukseen."

Menen ajoissa nukkumaan.

"Olla rauhassa ennen nukkumaan menoa ettei sängyssä ole riehakas olo."

1. Laita puhelin ja pelilaitteet sekä muut häiritsevät tekijät pois ajoissa. Älä katso tv:tä liian myöhään.
2. Ole rauhassa ennen nukkumaanmenoa, ettei petissä ole enää levoton olo: venyttele, rentoudu, lue.
3. Älä jätä tärkeitä juttuja iltaan.
4. Aloita iltapuuhat ajoissa.
5. Pidä kiinni iltarutiineista ja tietystä unirytmistä.

"On tärkeää mennä nukkumaan ajoissa, jotta jaksaa ja että aivot voi tehdä töitä ilman että tarvii yrittää liikaa. "

3.2 Huoltajat

3.2.1 Huoltajan vastuutehtävät

HUOLTAJAN VASTUUTEHTÄVÄT

1. KESKUSTELEN LAPSENI KANSSA AVOIMESTI
2. LUON KOTIIN YHTEISET PELISÄÄNNÖT JA PIDÄN KIINNI SOVITUISTA RAJOISTA
3. HUOLEHDIN LAPSENI UNI- JA RUOKARYTMISTÄ
4. INNOSTAN JA TUEN LASTANI KOULUTYÖSSÄ JA ANNAN MYÖNTEISTÄ PALAUTETTA
5. TEEN RAKENTAVAA YHTEISTYÖTÄ KOULUN TOIMIJOIDEN KANSSA

3.2.2. Huoltajien työpajatyöskentelyn tuloksia

Kunnassamme pidettiin kaikkien koulujen yhteinen vanhempainilta syksyllä 2024. Vanhempainillassa huoltajat pääsivät alustuksen jälkeen pohtimaan omia vastuutehtäviään. Tavoitteena oli vastuullisuusajattelun vahvistaminen ja konkreettisten toimien kartoittaminen aakkosten toteutumiseksi arjessa.

Huoltajat pohtivat jokaisen vastuutehtävän kohdalla seuraavia kysymyksiä:

- Mikä tukee tehtävän toteutumista arjessa?
- Mikä mahdollisesti haastaa tehtävän toteutumista arjessa?
- Mikä olisi konkreettinen teko, joka tukisi tehtävän toteutumista?
- Muita ajatuksia aiheesta

Vanhempainiltoihin osallistui yhteensä 309 alakoululaisen, yläkoululaisen ja lukiolaisen huoltajaa. Riippumatta siitä, minkäikäisen oppilaan huoltajista tai mistä vastuutehtävästä oli kyse, työpajoissa nousi esiin yhteisiä teemoja:

- Huoltajan oman esimerkin voima
- Aito läsnäolo sekä lapsen ja nuoren kohtaaminen ja kuuntelu
- Yhteistyön merkitys (lasten ja nuorten kanssa, aikuisten kesken)
- Selkeät säännöt ja rajat sekä niistä kiinnipitäminen
- Kaikkien yhdenmukainen toiminta
- Omasta jaksamisesta huolehtiminen

*"Maailma muuttuu, vanhempien
tutustuttava muutokseen"*

*"Vanhemman ehdoton
rakkaus ja hyväksyntä"*

*"Anna aikaa,
ole läsnä"*

*"On tukena, vaikkei
osaisikaan auttaa"*

*"Hyväksy lapsi
omana persoonana"*

*"Tunne lapsesi, vietä paljon
aikaa lapsesi kanssa"*

*"Luo turvallinen ilmapiiri,
saa mokata"*

*"Eriävät mielipiteet
perheessä hyväksytään"*

*"Vanhempi uskaltaa näyttää
oman haavoittuvuutensa"*

*"Pitää uskaltaa keskustella
vaikeistakin asioista ja rohkaista
puhumaan niistä."*

3.2.3 Konkreettisia askeleita vastuullisuutta kohti

Keskustelen lapseni kanssa avoimesti.

"Ole läsnä kun lapsi puhuu"

1. Ole kiinnostunut lapsesi asioista, mielenkiinnon kohteista ja hänelle tärkeistä asioista.
2. Ole läsnä, kun lapsesi puhuu. Pysähdy kuuntelemaan. Anna hänelle aikaasi.
3. Kysele kuulumisia ja keskustele lapsesi kanssa päivittäin. Ole aloitteellinen.
4. Tehkää yhdessä asioita perheen kanssa sekä lapsesi kanssa kahdestaan (yhteinen ruoka-aika, harrastus, tekeminen, joka lastasi kiinnostaa, hupsuttelu)
5. Kannusta ja kehu lasta. Hyväksy hänet sellaisena kuin hän on. Osoita välittämistä, luo luottamusta.

Luon kotiin yhteiset pelisäännöt ja pidän kiinni sovituista rajoista.

"Vanhemman oltava vanhempi, ei ystävä hankalissa tilanteissa"

1. Miettikää yhdessä sääntöjä ja keskustelkaa niistä. Sopikaa, mitä tapahtuu, jos sääntöä ei noudata.
2. Pidä säännöt selkeinä, konkreettisina ja ikätasoisina.
3. Vaadi sovituista asioista kiinni pitämistä.
4. Toimi itse esimerkkinä.
5. Luo hyvää vuorovaikutusta aikuisten ja lasten kesken. Esim. perhepalaverit kerran viikossa, kannustuksen ja kehujen jakaminen. Kaikkien perheenjäsenten kuulluksi tuleminen.

Huolehdin lapseni uni- ja ruokarytmistä.

"Ihmisillä pitäisi yleisesti olla tyhjää aikaa"

1. Ennakointi ja suunnitelmallisuus: välipala, iltapala valmiiksi jääkaappiin, mukaan treeneihin, päivällinen valmiina rasioissa lämmitystä varten. Tehkää isompi satsi ruokaa viikonloppuna valmiiksi.
2. Sovi tarkat ruoka-, kotiintulo- ja nukkumaanmenoajat. Muista järkevät nukkumaanmenoajat myös itselläsi.
3. Pidä huolta, että puhelimet ovat pois hyvissä ajoin ennen nukkumaanmenoa. Myös aikuisella.
4. Suunnitelkaa yhdessä viikon ruokalista. Ota lapsi/nuori mukaan ruuanlaittoon.
5. Arkena tärkeää selkeä rytmi ja rutiinit.

Innostan ja tuen lastani koulutyössä ja annan myönteistä palautetta.

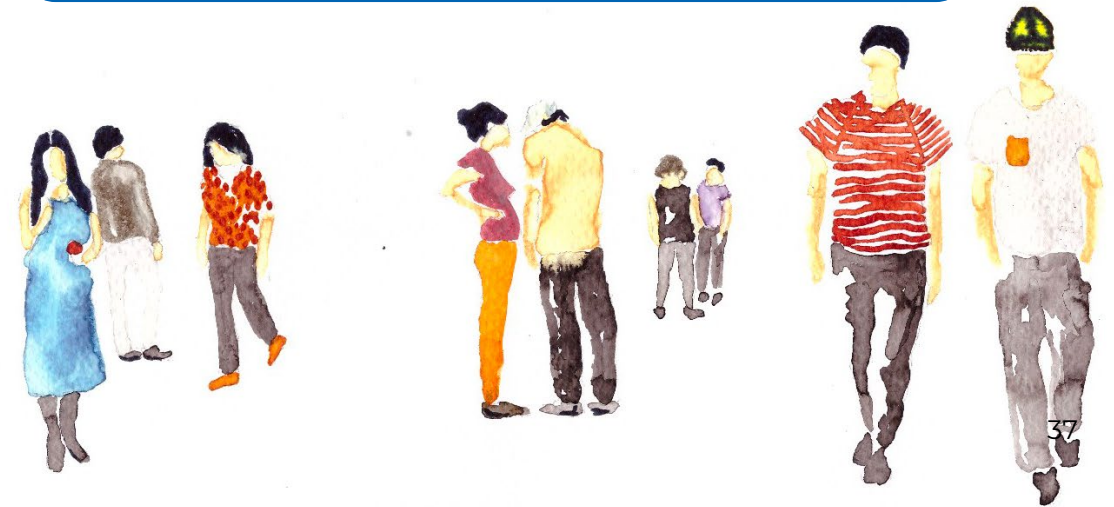
*"Vaikka opiskelu takkuaisi juuri nyt,
omiin unelmiin voi silti mennä monia reittejä."*

1. Ole kiinnostunut koulunkäynnistä. Kysy kuulumiset, läksyt.
2. Auta ja tue kotitehtävissä, kokeisiin lukemisessa. Anna lapsen/nuoren opettaa sinua.
3. Kehu ja tsemppaa. Hyväksy virheet ja huonot suoritukset.
4. Auta lasta/nuorta löytämään ja näkemään vahvuuksia.
5. Ole tilanteissa aidosti läsnä, varaa aikaa keskusteluille.

Teen rakentavaa yhteistyötä koulun toimijoiden kanssa.

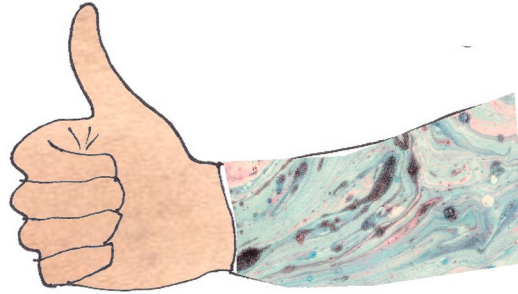
*"Yhdessä haetaan ratkaisuja.
P yritetään asettumaan "samalle" puolelle."*

1. Pidä yhteyttä kouluun matalalla kynnyksellä. Ota tarvittaessa yhteyttä eri toimijoihin.
2. Seuraa Wilmaa aktiivisesti. Reagoi asioihin/viesteihin, mitä Wilmassa on.
3. Täytä kaikki tarvittavat lomakkeet ajoillaan.
4. Osallistu koulun tapahtumiin/vanhempainiltoihin -> kiinnostus välittyy lapselle ja nuorelle.
5. Hae koulun toimijoiden kanssa yhdessä ratkaisuja asioihin.

3.3 Koulussa toimivat aikuiset

3.3.1 Koulussa toimivan aikuisen vastuutehtävät

KOULUN AIKUISTEN VASTUUTEHTÄVÄT

1. HUOLEHDIN ETTÄ KAIKKI KOKEVAT
KOULUSSA OLONSA TURVALLISEKSI

2. KANNUSTAN JA ANNAN
MYÖNTEISTÄ PALAUTETTA

3. JÄRJESTÄN LAADUKASTA
OPETUSTA JA RIITTÄVÄÄ TUKEA
OPISKELUSSA

4. PUUTUN KIUSAAMISEEN
5. TUEN HYVINVOINTITAITOJA

6. TURVAAN HYVÄN
OPISKELUILMAPIIRIN JA TYÖRAUHAN

7. TEEN YHTEISTYÖTÄ HUOLTAJAN
KANSSA RAKENTAVASTI

3.3.2 Koulussa toimivien aikuisten työpajatyöskentelyn tuloksia

Ennen joululomaa 2024 koulussa toimiville aikuisille pidettiin työpajatyöskentely heidän vastuutehtäviinsä liittyen. Työpajat toteutettiin osana opiskeluhoollon ohjausryhmän koulukierrosta. Työpajatyöskentelyyn osallistui yhteensä 169 lin kouluissa toimivaa aikuista. Alustuksen jälkeen työpajoissa pohdittiin

- Mikä tukee tehtävän toteutumista arjessa?
- Mikä mahdollisesti haastaa tehtävän toteutumista arjessa?
- Mikä olisi konkreettinen teko, joka tukisi tehtävän toteutumista?
- Muita ajatuksia aiheesta

Koulun aikuisten työpajoista yhteisiksi teemoiksi nousivat

- Oppijan kohtaaminen, kuuntelu ja keskustelu, aito läsnäolo
- Positiivinen viestintä ja palautteen antaminen
 - Yhteisesti sovitut toimintamallit ja säännöt, niistä keskustelu ja jokaisen sitoutuminen niihin
 - Työyhteisön ja yhteisen toimintakulttuurin merkitys
 - Resurssit ja kiireen tunto, somen tuomat haasteet
 - Omasta hyvinvoinnista ja jaksamisesta huolehtiminen

3.3.2 Konkreettisia askeleita vastuullisuutta kohti

Huolehdiin, että kaikki tuntevat koulussa olonsa turvalliseksi.

"Yhteiset toimintatavat ja niistä kiinnipitäminen tukee sääntöjen noudattamista ja turvallisuuden tunnetta."

1. Tervehdi kaikkia koulussa. Kuuntele aidosti muita ja ole läsnä.
2. Kysele kuulumisia. Keskustele välillä muustakin kuin koulunkäynnistä ja oppimisesta. Tutustu oppijoihin ja henkilöstöön.
3. Ylläpidä selkeitä rutiineja. Ole johdonmukainen.
4. Puutu epäkohtiin välittömästi.
5. Toimi yhteisesti sovittujen toimintamallien mukaan (esim. miten huonoon käytökseen ja kiusaamiseen puututaan)

"Aikuisten välinen ilmapiiri heijastuu luokissakin ja luo turvaa/turvattomuutta"

Kannustan ja annan myönteistä palautetta.

"Myönteinen palaute tukee positiivisesti myös jatkossa."

1. Ota positiivinen palaute osaksi arkea. Palaute voi olla suullista, eleitä ja ilmeitä tai kirjallista (esim. tee Wilma-merkintöjä).
2. Huomaa pienetkin hyvät asiat. Kannusta yrittämisestäkin. Anna palautetta matalalla kynnyksellä.
3. Kerro selkeästi, missä oppija onnistuu. Anna positiivista palautetta myös muusta kuin oppimiseen liittyvistä asioista.
4. Kiertele ryhmässä. Huomioi tietoisesti myös hiljaisemmat oppijat. Kannusta kaikkia tasapuolisesti.
5. Toimi itse esimerkkinä omalla positiivisella asenteellasi.

"Opettaa myös lapset antamaan positiivista palautetta ja kehuamaan (myös opettaa huomaamaan että erilaisuus on rikkaus)"

Järjestän laadukasta opetusta ja riittävää tukea opiskelussa.

"Opetan oppilasta, en ainetta."

1. Suunnittele opetus hyvin etukäteen. Huomioi monipuoliset työtavat, opetusmenetelmät ja eri tasoiset oppilaat.
2. Pidä kiinni työrauhasta ryhmässä.
3. Pyri kiireettömyyteen. Huolehdi, että oppijoilla on riittävästi aikaa osallistua ja paneutua asioihin. Saata asiat loppuun.
4. Paneudu riittävästi oppiaineiden perusasioihin. Tunne opetussuunnitelma.
5. Huolehdi omasta ammattitaidoistasi. Tee yhteistyötä muiden koulun aikuisten kanssa.

"Kohtuus kaikessa, tavallinen on hyvä."

Puutun kiusaamiseen.

"Kiusaamiseen puuttuminen luo turvaa."

1. Puutu aina ja mahdollisimman nopeasti, kun näet tai sinulle kerrotaan kiusaamisesta.
2. Puutu matalalla kynnyksellä pienempiinkin nujakointeihin, sanomisiin yms.
3. Toimi johdonmukaisesti yhteisesti sovittujen sääntöjen mukaan. (Esim. KiVa-koulusysteemi). Tee yhteistyötä koulun muiden aikuisten kanssa.
4. Rakenna oppijoihin luottamukselliset välit. Kohtaa oppijat aidosti ja vaali hyvää ja avointa keskusteluyhteyttä.
5. Tee edistävää työtä: pidä hyvinvointitaitojen tunteja, tee kaverikartoituksia ym.

"Olisi hyvä keskustella, millaista kärttöstä meidän koulussamme odotamme."

Tuen hyvinvointitaitoja.

"Muista pysähtyä oppilaiden asioiden äärelle."

1. Sisällytä asioita arjen pieniin hetkiin. Esim. kysele aamulla jokaisen kuulumiset.
2. Pidä yllä hyvinvointitaitoihin liittyvää puhetta ja ohjausta sekä harjoittelua arjessa.
3. Opeta hyvinvointitaitoja säännöllisesti.
4. Tee yhteistyötä kollegoiden, erityisopettajien ja opiskeluhoillon henkilöstön kanssa.
5. Toimi itse esimerkkinä, sanoita asioita. Pidä huolta omasta hyvinvoinnistasi.

"Kaiken lähtökohta: on tärkeä osata pitää itsestä huolta kokonaisvaltaisesti -> tulevaisuus."

Turvaan hyvän opiskeluilmapiirin ja työrauhan.

"Koko lukukauden kestävä, pitkäjänteinen, päivittäinen keskustelu ja tsemppaus."

1. Pidä kiinni selkeistä ohjeista ja yhteisistä pelisäännöistä, rajoista, seuraamuksista ja koulun toimintakäytännöistä. Käy niitä läpi oppijoiden ja muiden aikuisten kanssa säännöllisesti.
2. Rakenna päivään ja tunteille selkeä struktuuri. Pidä huolta siitä, että oppijat tietävät, mitä heiltä odotetaan.
3. Ryhmäytä oppijoita läpi lukuvuoden. Rakenna positiivinen suhde oppijoihin sekä oppijoiden välille.
4. Toimi johdonmukaisesti.
5. Kohtaa oppijat ja pysähdy heidän asioidensa äärelle. Tunne heidät!

"Kun opettaja on innostunut ja motivoitunut, se tarttuu lap

Teen yhteistyötä huoltajan kanssa rakentavasti.

"Hyvä ensikohtaaminen on pohja sujuvalle yhteistyölle

1. Pidä yhteyttä koteihin matalalla kynnyksellä. Muista viestiä myös positiivisista asioista. Älä olet – ole avoimin mielin yhteydenotossa.
2. Viesti koteihin asiallisesti ja ystävällisesti. Älä provosoidu tai provosoi.
3. Kuuntele ja kuule huoltajaa. Kysy tarkennuksia.
4. Tapaa huoltajat konkreettisesti tai ota yhteyttä puhelimitse heti syksy.
5. Kutsu huoltajat mukaan koulun toimintapäiviin ja juhliin yms.

Pohjana hyvä oppilastuntemus."

4. KONKREETTISTEN ASKELTEN ABC RAKENTEISSA

OPPILAAT

• Oppilaskuntatoiminnan vahvistaminen

Jokaisessa luokassa otetaan käyttöön ryhmäkokoukset kuukausittain. Kokouksissa käsitellään suunnitelmallisesti oppilaan vastuullisuuden aakkosia yhdessä.

Oppilaskunnan hallitus edistää ryhmäkokouksissa esille tulleita asioita omassa yksikössä ja kunnan lapsiparlamentissa.

Luodaan samankaltainen malli mahdollisuuksien mukaan toiselle asteelle.

• Oppilaiden tavoite- ja arviointikeskustelupohjien muokkaus

Lapsille ja nuorille suunnatut vastuullisuuden aakkoset sekä oman toiminnan reflektointi sisällytetään eri luokka-asteilla lukuvuosittain toteutuviin keskusteluihin.

HUOLTAJAT

• Koko kunnan yhteiset vanhempainillat

Iin kunnassa järjestetään säännöllisesti kaikkien koulujen yhteisiä vanhempainiltoja. Yhteisissä vanhempainilloissa teemana ovat vastuullisuus ja vastuutehtävät eri näkökulmista ja niiden äärellä työskennellään mukana olijat aktiivisesti osallistaen.

• Koulutusta

Vastuullisuustyöskentelyyn liittyvistä työpajoista sekä muusta yhteistyöstä esille tulleiden koulutustarpeiden pohjalta, huoltajille järjestetään koulutusta arjen kasvatustyön tueksi.

KOULUSSA TOIMIVAT AIKUISET

- Vastuullisuuden aakkosten hyödyntäminen erilaisissa keskusteluissa oppilaiden ja huoltajien kanssa

Vastuullisuusajattelua vahvistetaan eri tilanteissa oppijoiden ja huoltajien kanssa vastuullistehtävien selkiyttämisen ja konkreettisten toimien pohdinnan kautta.

- Henkilöstön kehityskeskustelujen kehittäminen

Koulussa toimivan aikuisen vastuullisuuden aakkoset ja oman toiminnan reflektointi sisällytetään vuosittain käytäviin henkilöstön kehityskeskusteluihin.

- Vastuullisuuden aakkosten tuominen tiimikäsikirjaan

Koulussa toimivan aikuisen vastuullisuuden aakkoset tuodaan tiimien (ryhmä/luokkataso tms.) käsikirjoihin osaksi tiimin toiminnan suunnittelua, toteutusta ja arviointia.

- Yhteisöllisen opiskeluhuollon kehittäminen

Vastuullisuuden aakkoset toimivat pohjana vuosittaiselle yhteisöllisen opiskeluhuollon tavoitteelle yksiköissä. Yhteisöllisen opiskeluhuollon vuosittainen suunnitelma tuodaan osaksi koulujen työsuunnitelmaa. Sitä tarkistetaan ja päivitetään niin, että suunnitelmallisuus, toteutus ja arviointi sekä eri tahojen osallisuus vahvistuvat yhteisöllisessä opiskeluhuoltotyössä.

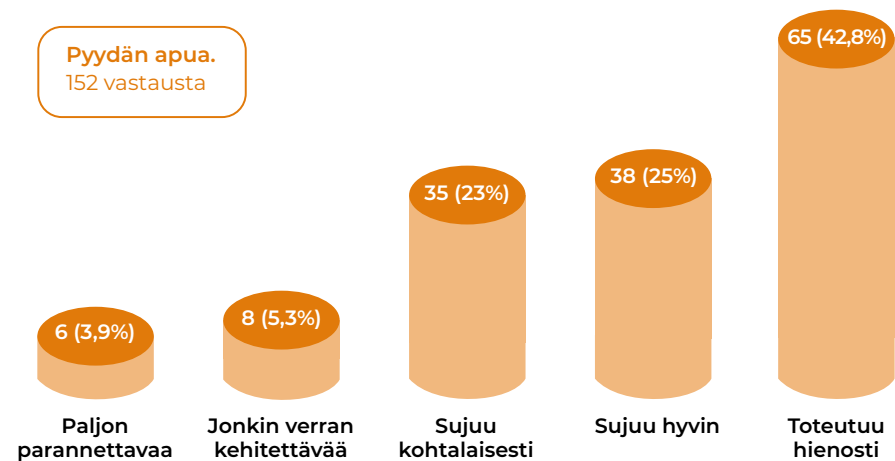
5. ARVIOINTIA

Vastuullisuusajattelun vahvistamista arvioidaan jatkossa vuosittain tekemällä kyselyt huoltajille ja koulun aikuisille sekä otannalla oppilaille ja opiskelijoille. Kyselyssä kohderyhmät arvioivat vastuutehtävien toteutumista omalla kohdallaan.

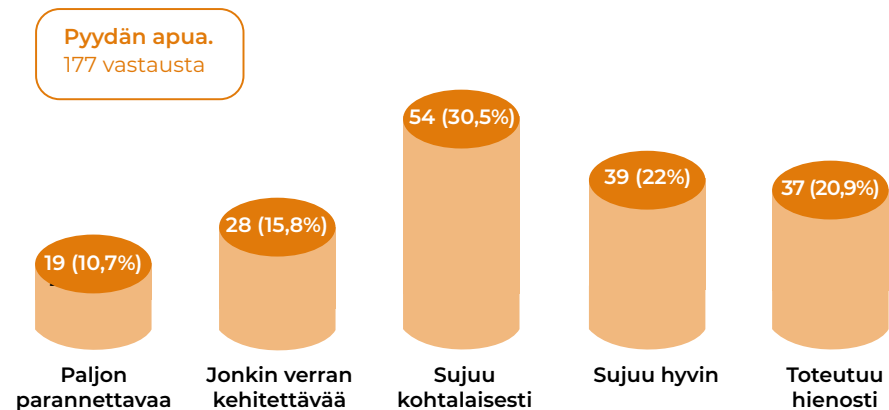
Oppilaat

Ensimmäinen itsearviointi toteutettiin oppilailla työpajatyöskentelyn yhteydessä keväällä 2025. Tuolloin esille nousi erityisesti avun pyytäminen ja siihen liittyvät haasteet.

Alakoulu

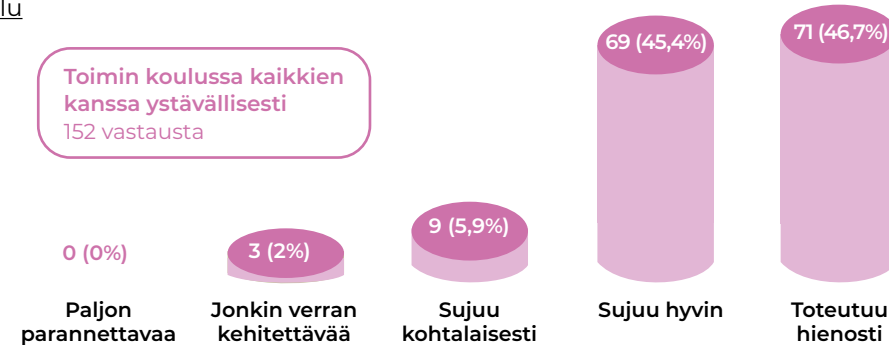

Yläkoulu ja lukio

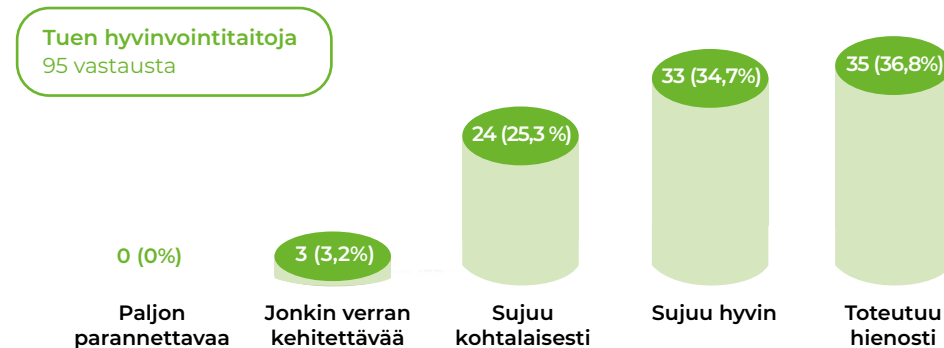
Vahvuusikseen lapset ja nuoret puolestaan nostivat toisten kanssa ystävällisesti toimimisen.

Alakoulu

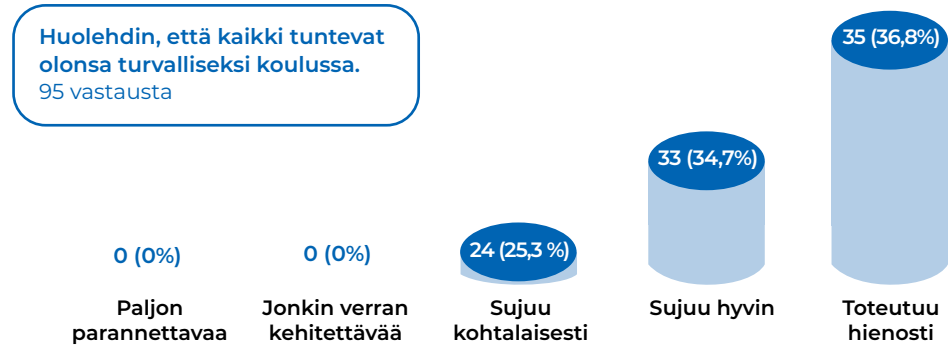

Koulun aikuiset

Koulun aikuiset arvioivat tehtäviensä toteutumista keväällä 2025 tuen uudistukseen liittyvässä koulutuksessa, jossa keskityttiin laadukkaaseen opetuksen ja riittävän tuen järjestämiseen. Hyvinvointitaitojen tukemisen koettiin toteutuvan heikoimmin.

Vahvuutenaan koulun aikuiset näkivät turvallisuuden tunteen luomisen.

Lisäksi rakenteisiin tuotuja toimia arvioidaan säännöllisesti kohdistuen arviointitoimet jokaiseen kohderyhmään. Jokainen koulu arvioi lukuvuosittain

- kuinka monessa rakenteellisessa toiminnassa vastuullisuuden aakkosia on hyödynnetty ja käytetty (esim. kehitys- ja tavoitekeskustelut, luokkakokoukset)
- miten yhteisöllisessä opiskeluolosuhteissa on hyödynnetty vastuullisuuden teemoja ja mitä niiden eteen on konkreettisesti tehty

6. TYÖSSÄ KÄYTETTYJÄ LÄHTEITÄ JA LINKKEJÄ VAHVUUSTYÖSKENTELYN MATERIAALEIHIN

Gögmen, A. & Wong, P. 2021. Measuring Personal and Social Responsibility: An Existential Positive Psychology Approach. *Journal of Happiness and Health*, Vol. 2 No. 1 (2022), 10 April 2022, Page 1-11. <https://doi.org/10.47602/johah.v2i1.5>

lin kunnan pedagoginen suunnitelma ihmisyiden ii [websivustolle pdf.pdf](#)

lin kunnan varhaiskasvatuksen ja opetuksen kestävyyskasvatuksen opas [Kestävyiden _li_ opas_A5_verkko.pdf](#)

lin kuntastrategia
[IISSÄ ON IDEAA Kultainen 50-luku - vanhat ideat uudessa valossa!](#)

Kansallinen lapsistrategia
[Lapsistrategia](#)

Kansallisen lapsistrategian toimeenpanosuunnitelman luonnos 2024
[Lapsistrategian toimeenpanosuunnitelman luonnos](#)

Kouluterveyskyselyn tulokset 2023
[Kouluterveyskyselyn tulokset - THL](#)

Lapsen oikeuksien sopimus
[Lapsen oikeuksien sopimuksen koko teksti | UNICEF](#)

Lehtonen, T. 2022. Vastuun piirteet.
Vastuun piirteet – Ajatusyhteys

Lukion opetussuunnitelman perusteet 2019
Lukion opetussuunnitelman perusteet 2019

OECD 2024. What Does Child Empowerment Mean Today?: Implications for Education and Well-being, Educational Research and Innovation, OECD Publishing, Paris
<https://doi.org/10.1787/8f80ce38-en>

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014
perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Pihlström, S. 2021. Arvot, päämäärä ja vastuullisuus. Julkaisussa K Eräranta & V Penttilä (toim) , Vastuullinen viestintä . ProComma academic , Nro 8 , ProCom – Viestinnän ammattilaiset ry , Helsinki , Sivut 140-153.
<https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/17b6011f-9dd6-43e9-8cff-40627b66eccb/content>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022
Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022

Vahvuustyöskentelyn materiaalit
Sivistyspalvelut | Iin kunta

IIN KUNTA